

Rusya-Ukrayna Çatışmasının Avrupa Birliği'nin Avrupa Ordusu Oluşturma Çalışmalarına Etkisi

The Effect of The Russia-Ukraine Conflict on The European Union's Work to Form the European Army

Emrah Roni Mira^a

^a (MA) Candidate, Department of International Relations, Kyrgyz-Turkish Manas University, Bishkek, Kyrgyzstan
emrahronimira@gmail.com

Özet

İkinci Dünya Savaşı sonrası Almanya'yı doğrudan olmayacak şekilde, yeniden silahlandırmadan Sovyet tehdidine karşı savunmayı güçlendirmek için ortak bir Avrupa ordusu kurma fikri ortaya çıkmıştır. Bu fikir çerçevesinde, Avrupa devletleri arasında savunma ve güvenlik alanında iş birliği sağlanarak ortak bir Avrupa ordusu vasıtasıyla etkili bir askeri güç olması planlanmaktaydı. Fakat 2. Dünya savaşı sonrası değişen konjonktürel şartlar, ABD öncülüğünde NATO'nun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. NATO'nun kurulmasıyla birlikte birçok devletin yaptığı gibi Avrupalı birçok devlet de kendi ulusal güvenliğini korumak için NATO'nun himayesi altına girmiştir. Avrupa ordusu kurma çalışmaları, soğuk savaş dönemi içerisinde yavaşlamış olsa da Avrupa Birliği tarafından soğuk savaş döneminin bitmesinden sonra Ortak Savunma ve Güvenlik Politikası çerçevesinde yeniden etkili kılmaya çalışılmaktadır. Fakat Rusya – Ukrayna çatışmaları sonrasında ortak bir Avrupa Ordusu fikrinin neredeyse imkansız olduğunu, Avrupalı birçok devletin de kendi ulusal güvenliği için Avrupa ordusunun aksine NATO'ya güvendiği görülmektedir. Bu bağlamda bu çalışma, ortak bir Avrupa ordusu oluşturma fikrinin gelişimini inceleyip Avrupa devletlerinin Avrupa ordusuna karşı tutumlarını analiz ederek, Avrupa'da oluşan Rus tehdidi çerçevesinde Rusya – Ukrayna çatışmalarının AB'nin Avrupa ordusunu oluşturma çalışmalarına etkisini incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, NATO, Avrupa Ordusu, Güvenlik, Rusya

Abstract

After Second World War, the idea of establishing a joint European army emerged to strengthen the defense against the Soviet threat without directly rearming Germany. Within the framework of this idea, it was planned to become an effective military force through a common European army by providing cooperation between European states in the field of defense and security. However, the changing cyclical conditions after World War II led to the emergence of NATO under the leadership of the USA. Although the efforts to establish a European army slowed down during the cold war period, the European Union is trying to make it effective again within the framework of the Common Defense and Security Policy after the end of the cold war period. However, after the Russia-Ukraine conflicts, it is seen that the idea of a common European Army is impossible, and many European states rely on NATO for their national security. This study examines the development of the idea of creating a common European army, analyzes the attitudes of European states towards the European army, it examines the effect of the Russia-Ukraine conflicts on the efforts of forming the European army within the framework of the Russian threat in Europe.

Keywords: European Union, NATO, European Army, Security, Russia

For Citation: Mira, E.R. (2022). Rusya-Ukrayna Çatışmasının Avrupa Birliği'nin Avrupa Ordusu Oluşturma Çalışmalarına Etkisi. *Journal of Academic Value Studies*, 8 (2), 190-203. <http://dx.doi.org/10.29228/javs.62911>

Received: 10.06.2022 Accepted: 21.07.2022

This article was checked by *intihal.net*

1.Giriş

Barışın sağlanması için Avrupa entegrasyonu, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra kıtayı savaş alanına dönüştüren aşırı milliyetçiliğe karşı bir panzehir olarak görülüyordu. 1945'ten sonra batı dünyasında, Almanya ile Fransa arasında yaşanan savaşın bir daha tekrarlanmaması için güçlü bir siyasi irade ortaya çıkmıştır. Batı Avrupa'nın savaş sonrası yeniden inşası ancak bölgedeki kömür ve çelik kaynakları işletilmesi ile sağlanacak bir birlik modelinden geçiyordu (European Union, 2022a). Bu oluşturulacak ekonomik topluluk, ulus üstü oluşturulması amaçlanan bir yapıya sahip olacaktı. Robert Schuman tarafından 5 Mayıs 1949'da topluluğu oluşturacak ilkeler, Schuman Bildirgesi ile kamuoyuna duyurulmuştur. Böylelikle 1951 Paris Antlaşması'yla yalnızca Fransa, İtalya ve Batı Almanya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg ile beraber Avrupa'daki ilk uluslar üstü topluluğu Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) kurulmuştur (European Union, 2022b). Avrupa ordusunu kurma fikri ilk olarak 1950 yılında gündeme gelmiştir. Oluşturulacak bu ortak ordu, 2. Dünya Savaşı sonrasında Almanya'yı doğrudan olmayacak şekilde, yeniden silahlandırmadan Sovyet tehdidine karşı savunmayı güçlendirmek için "İç Altı" denen AKÇT ülkelerinden oluşacaktı (Brooks, 2018) (Katrin, 2019). 1954'te 1948 Brüksel Antlaşması'ndan yola çıkarak kurulan Batı Avrupa Birliği (BAB), bu bir yandan bazı Avrupa Üye Devletlerinin bir Avrupa Savunma Topluluğu (AST) için arasındaki bir uzlaşmanın sonucuydu. Diğer bir yandan ABD ve İngilizler, Almanya'nın kendisini Fransa'nın kabul edebileceği ölçüde yeniden silahlandırmasını sağlamak amacıyla idi.

1989'da başlatılan Fransız-Alman Tugayı, Avrupa savunma entegrasyonunun erken bir örneği olarak kabul edilmektedir. Dünyadaki tek iki uluslu askeri örgüt olma özelliğine sahiptir. Yaklaşık 6.000 askeri Almanya'da dört, Fransa'da üç yerde konuşlanmış durumdadır. Fransa'nın Alsace bölgesindeki 291. Hafif Piyade Taburu, Almanya ordusunun kalıcı olarak ülke dışında bulunan tek savaş birimidir (Noll, 2018). BAB'ın AB ile birleşmesini sağlamak için 1991 yılında Maastricht müzakereleri sırasında görüşmelere başlayan Fransız ve Alman politikacılar sıkı bir lobi faaliyeti yürütmüştür (Bono, 2002:16). AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ilk olarak Şubat 1992'de Avrupa Siyasi İşbirliği'nin yerini alan Maastricht Antlaşması ile ortaya konmuştur (Maastricht Treaty, 1992). Güvenlik ve savunma gibi siyasi açıdan hassas alanlarda AB politika oluşturma sürecinin entegrasyonu ve tutarlılığı uzun vadeli bir süreçtir. AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası yıllar içinde dikkatli bir şekilde geliştiriliyordu. Uzun görüşmelerden sonra en somut netice, her biri yaklaşık 1500 askeri personelden oluşacak ve çatışmalarda hızlı bir şekilde konuşlandırabilmesi planlanmış olan "AB Savaş Grupları" olmuştur (Council of European Union, 2009). AB askeri güçleri, orta ve kuzey Afrika'dan batı Balkanlar ve batı Asya'ya kadar barışı koruma ve devamını sağlama hususunda görevlendirilmiştir (Council of the European Union, 2003). BAB aslında NATO'nun himayesi altında olmasına rağmen, gerçekten kapsamlı toplu savunma mekanizmasına sahip ilk Avrupa örgütüydü (R.G.H, 1949:170). Avrupa Birliği'nin öncülleri olan yapılar askeri bir ittifak olarak tasarlanmamıştı çünkü NATO Avrupa'nın savunması için büyük ölçüde uygun ve yeterli görülüyordu (Wilkinson, 2007). Batı Avrupa bloğunda yer alan ülkeler 2. Dünya Savaşı sonrasında Soğuk Savaş sırasında, Batı Avrupa'nın savunması için NATO'ya güvenmiş ve bu tutum Avrupa'nın askeri ordu oluşturma girişiminin gelişmesini engellemiştir (Basov, 2019). Bazı Avrupa ülkeleri Avrupa'nın savunması için Avrupa Ordusu fikrini desteklerken, bazı Avrupa ülkeleri de Avrupa'nın ve kendi ulusal savunmaları için NATO'yu yeterli görmekteydi. Bu görüş ayrılıkları, kuvvetli ortak bir Avrupa Ordusu oluşturma önündeki temel sorunlardan biridir. Ayrıca 1990'ların başında Yugoslavya'daki yaşanan savaş ve çatışmalarda, 2008'deki Rusya – Gürcistan savaşı ve 2014'deki Kırım'ın Rusya tarafından ilhakı gibi bölgesel sorun ve çatışmalarda AB'nin askeri olarak eksik ve yetersiz kalması, AB'ye karşı askeri savunma olarak güvensizlik doğuruyordu. Avrupa devletleri savunmalarını sağlamak için NATO'nun himayesine girmeyi tercih etmişlerdir (Matthiessen, 2013:2).

Bu çalışmanın amacı, Avrupa Birliği'nin tarihsel süreci üzerinden AB'nin ortak bir Avrupa Ordusu oluşturma çalışmalarını bu süreç içerisinde ele alıp, Avrupa için olası Rus tehdidi çerçevesinde Rusya - Ukrayna çatışmasının AB'nin Avrupa Ordusu oluşturma çalışmalarına etkisini incelemektir. Bölgede ve uluslararası arenada, siyasi ve askeri tutamlarının değişebilme ihtimali olma olasılığı olduğundan sürecin değerlendirilmesi, 2022 yılının Mayıs ayına kadar geçen sürede ele alınmıştır.

Bu çalışmada öncelikle Avrupa'da bir birlik kurma çalışmalarının temeli incelenecek, ardından Avrupa Ordusu oluşturma sürecinde yaşanan siyasi gelişmeler ve askeri işbirlikleri anlatılacaktır. Sonrasında da Avrupa'daki güçlü devletlerin ve eski Sovyet egemenliğindeki Avrupa devletlerinin ortak bir Avrupa ordusu oluşturulmasına karşı tutumları ifade edilecektir. Son olarak da Rusya'nın Ukrayna müdahalesinin AB'nin Avrupa Ordusu oluşturma çalışmalarına etkisi açıklanacak ve bunun sonucunda Avrupa'nın güvenliği ve savunması için Rus tehdidi değerlendirilecektir.

1. Avrupa Birliği'nin Tarihsel Oluşum Süreci

Avrupa projesi, yirminci yüzyılın ilk yarısındaki milliyetçi çatışmaların, özellikle her iki dünya savaşına da katkıda bulunan Almanya ve Fransa arasındaki rekabetin üstesinden gelmek için yapılan bir girişimdi. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa entegrasyonu, kıtanın bazı kısımlarını harap eden aşırı milliyetçiliğe karşı bir panzehir olarak görülmüştü. 1945'ten sonra batı dünyasında, Almanya ile Fransa arasındaki savaşın bir daha olmamasını sağlamak

için güçlü bir irade ortaya çıkmış, bu çerçevede 1957'de Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) kurulmasıyla başlayarak ve sonunda siyasi ve ekonomik bir birlik olarak Avrupa Birliği (AB) adını alan bölgesel bir güç ortaya çıkmıştır.

1949'un başında Fransız Robert Schuman ve Jean Monnet tarafından yapılan ilk plan, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'u bir araya getirerek işbirliği yapacak bir Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) oluşturmaktı. Batı Avrupa'nın savaş sonrası yeniden inşasında ekonomik olarak ancak bölgedeki kömür ve çelik kaynakları işletilmesi ile sağlanacak ortam bir ekonomik topluluk modelinden geçiyordu (European Union, 2022a). Bu birlik, Avrupa'da ulus üstü oluşturulması planlanan bir yapıya sahip olacaktı. Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman tarafından 5 Mayıs 1949'da topluluğu oluşturacak ilkeler, Schuman Bildirgesi adı altında duyurulmuştur. Böylelikle 1951 Paris Antlaşması'yla yalnızca Fransa, İtalya ve Almanya ve üç Benelüks ülkesi (Hollanda, Belçika ve Lüksemburg) ile birlikte Avrupa'daki ilk uluslar üstü topluluğu kurulmuştur. Nitekim Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT), Avrupa uluslar üstü prensipler çerçevesinde oluşturulmuş ilk örgüttür (European Union, 2022b).

Topluluk sonrası yıllar içerisinde, bu ekonomik temelli oluşan birlik, Avrupa'yı kömür ve çeliğin dışında diğer ticaret alanlarına genişletmeyi amaçlayarak bir gümrük birliğini oluşturmayı hedefliyordu. Bununla birlikte, Avrupa devletlerinin "Avrupa halkları arasında daha da yakın bir birlik" yaratmak olarak tanımlanan Avrupa entegrasyonu için daha fazla siyasi emelleri bulunmaktaydı. Ancak bu ekonomik ve siyasi birlik oluşumu, 1950'lerde Avrupa ülkelerine açık olan tek seçenek değildi. Diğer bir yandan Portekiz, İngiltere, İsviçre, Avusturya ve İskandinav (Danimarka, Norveç ve İsveç) ülkeleri o sırada Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (EFTA) oluşturmak ile meşguldü. Bu örgüt dış tarife engeli olmayan bir serbest ticaret bölgesine dayalı daha gevşek bir organizasyondur (Oğuz, 1996:2). 1957'ye gelindiğinde topluluk, Roma Anlaşması'nı imzalayarak Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kurmuş oldu.

AET'nin ilk yılları esas olarak gümrük birliğini geliştirmeye odaklanmıştır. Bu dönemde, dinamik bir Batı Almanya tarafından yönetilen büyük bir ekonomik patlama, Batı Avrupa'da çok daha fazla refah yaratmış ve AET ekonomisinin liberalleşmesini ileriye taşımıştır. 1963'te İngiltere ilk katılma girişimini yapmış, ancak Fransa Cumhurbaşkanı Charles De Gaulle tarafından reddedilmiştir. De Gaulle, 1960'larda Avrupa Topluluğu'na egemen olmuş ve siyasi bir birliği ilerletmek isteyenler ile kendisi gibi ulusal kimliklerini korumak isteyenler arasındaki çatışmayı körüklemiştir. Charles De Gaulle, yeni katılımlar ile Fransa'nın birlik içindeki siyasi önemini kaybedeceğini ve ekonomik olarak da payının azalacağına inancını taşımaktaydı. Ayrıca Avrupa entegrasyonuna sıcak bakmıyordu (Cicioğlu & Kalkan, 2019:10). Fakat 1970'lere gelindiğinde, İngiltere, İrlanda ve Danimarka nihayet AET'ye katıldığında, ekonomi alanındaki entegrasyon projesi önemli ölçüde yavaşlamıştı. 1980'lerin ortalarına gelindiğinde birliği İspanya, Yunanistan ve Portekiz katılmıştır (European Union, 2022c). Siyasi entegrasyon olarak ilerleyen birlik, ekonomik entegrasyonu sağlamada hala başarılı olamamıştı. Avrupa entegrasyonunun hızı, 1986 yılında Tek Avrupa Senedi anlaşması imzalamasına rağmen istediği ölçüde hızlanmamıştır. Bu anlaşma, parasal birlik yaratmaya ve siyasi birlik gündemini ilerletmeye odaklanırken Avrupa'da tek pazarın tamamlanması için bir zaman çizelgesi belirlemiştir (Akçay, Argun & Akman, 2016:122).

1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Almanya'nın 1990'da yeniden birleşmesi bu sürece büyük bir ivme kazandırmıştır. 1992'de Maastricht Antlaşması Avrupa Topluluğunu Avrupa Birliği'ne dönüştürmüştür. Ayrıca Orta ve Doğu Avrupa'nın eski komünist devletlerinin yanı sıra Kıbrıs ve Malta'yı da içermesi planlanan daha fazla genişleme ile ilgili olarak aday üyelerin "Kopenhag Kriterleri" kapsamında AB'ye katılması konusunda Haziran 1993'te anlaşmaya varılmıştır. Artık bir devletin üye olabilmesi için, bir ülkenin 1993'de Kopenhag'daki Avrupa Konseyi toplantısında tanımlanan Kopenhag kriterlerini karşılaması gerekmektedir (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2011). Akabinde 1 Kasım 1993'te Avrupa Birliği, antlaşmadan önce böyle anılsa bile Maastricht Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle resmen kurulmuştur (European Union, 2022d). AB'nin genişlemesi yeni bir karmaşıklık ve uyumsuzluk düzeyini de beraberinde getirmiştir. 1995'e gelindiğinde Avusturya, Finlandiya ve İsveç AB'ye katılmıştır. AB'nin oluşturulmasıyla birlikte birlik artık içerisindeki devletlerin dış ve iç politika alanlarında yeni yetkilere sahip olmuş ve ekonomik bütünlük çerçevesinde Euro'nun etkinliğini oluşturulmak için bir zaman çizelgesi belirlemiştir (Akçay, Argun & Akman, 2016:122). Ayrıca daha sonra imzalanan Amsterdam (1997) ve Nice (2001) antlaşmaları bu yetkileri genişletmiştir. 2002'de, 12 üye ülkede ulusal para birimlerinin yerini euro banknotları ve madeni paralarını kullanma kararı almıştır (European Union, 2022e). Yeni katılımlar ile birlikte Euro Bölgesi 19 ülkeyi kapsayacak şekilde artmış ve Euro para birimi dünyanın en büyük ikinci rezerv para birimi olmuştur. 2004'de ise AB, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya'nın birliğe katılmasıyla bugüne kadarki en büyük genişlemesini gerçekleştirmiştir (Akçay, Argun & Akman, 2016:123-124; European Union, 2022e).

2004'te hazırlanan Avrupa Anayasası'nı kuran Antlaşma, 2005'te Fransa ve Hollanda'da yapılan referandumlarda reddedilmiştir. Daha sonra 'anayasal proje', adı altında yeniden düzenlenen bu antlaşma, AB ülkelerinin liderleri tarafından 2007'de Lizbon Antlaşması şeklinde yeniden imzalanmıştır. Anlaşma son derece tartışmalıydı çünkü daha önce

başarısız olan anayasaya antlaşmasına içerik olarak çok benziyordu. Ayrıca aynı yıl içerisinde Bulgaristan ve Romanya AB üyesi olmuştur. Lizbon Anlaşması, İrlanda tarafından 2008'de yapılan bir referandumda reddedilmiş, fakat İrlanda tekrardan Ekim 2009'da ikinci bir referandumun ardından anlaşmayı onaylamıştır. Lizbon Anlaşması nihayet Aralık 2009'da yürürlüğe girmiştir (European Union, 2022e). Halihazırda son katılan üye olarak da 2013'de Hırvatistan 28. AB üyesi olmuştur. Fakat genişleme entegrasyonu çerçevesinde birçok siyasi ve ekonomik sorunlar ile boğuşan Avrupa Birliği'nden ilk egemen devlet olarak ayrılma, Birleşik Krallığın ayrılması ile gerçekleşmiştir. Lizbon Antlaşması'nın 50. Maddesi, bir üyenin AB'den ayrılması için temel hukuki zemin sağlamaktadır. Birleşik Krallık, 2017'de Avrupa Birliği Konsolide Antlaşması'nın 50. maddesini resmen yürürlüğe koymuş ve 2020'de AB'den ayrıldığında ayrılan tek egemen devlet olmuştur (European Union, 2022f).

2. Avrupa Ordusu Oluşturma Çalışmaları

Avrupa ordusunu kurma fikri ilk olarak 1950'de gündeme gelip tartışılmış, ortak ordu fikri Fransa tarafından önerilmiş ve 2. Dünya Savaşı sonrasında Almanya'yı doğrudan olmayacak şekilde, yeniden silahlandırmadan Sovyet tehdidine karşı savunmayı güçlendirmek için "İç Altı" ülkelerden (Belçika, Fransa, İtalya, Lüksemburg, Hollanda ve Batı Almanya) oluşacaktı (Brooks, 2018; Katrin, 2019). 1952'de bu altı devlet tarafından Avrupa Savunma Topluluğunu kuran antlaşma imzalanmıştır. Fakat antlaşmayı imzalayan devletler tarafından ulusal parlamentolarda onaylanmamıştır (Pastor-Castro, 2006). 1954'te 1948 Brüksel Antlaşması'ndan yola çıkarak kurulan Batı Avrupa Birliği (BAB), bir yandan bazı Avrupa devletleri için bir Avrupa Savunma Topluluğu (AST) oluşturması için aralarındaki bir uzlaşmanın sonucu iken diğer bir yandan da ABD ve İngilizlerin, Almanya'nın kendisini Fransa'nın kabul edebileceği ölçüde yeniden silahlandırmasını sağlama amacının sonucuydu.

1948 Brüksel Antlaşması, daha geniş Avrupa entegrasyonu amacıyla, çoğunlukla güvenlik ve savunma alanında, BM Güvenlik Konseyi'nde daimi sandalyeye sahip iki üye - Fransa ve Birleşik Krallık ile üç Benelüks ülkeleri arasında imzalanan ilk çok taraflı bölgesel bir anlaşmaydı (Brussels Treaty, 1948a). Batı Avrupa Birliği, ekonomik, sosyal ve kültürel işbirliği sağlamayı amaçlıyordu. Fakat bu işbirliği çoğunlukla toplu savunma içindi ve anlaşma taraflarından herhangi birinin Avrupa'da bir silahlı saldırıya uğraması halinde, diğer taraf devletler Birleşmiş Milletler Şartı'nın 51. Maddesinin hükümlerine uygun olarak, üye devlete kendi güçleri ölçüsünde tüm askeri ve diğer yardımları sağlayacaklardır (Brussels Treaty, 1948b). Avrupa ülkeleri, maliyetlerden tasarruf etmek ve diğer devletlerin sahip olamadığı askeri donanımları paylaşmak istiyordu. Bu amacın gerçekleştirilmesi için taraf devletlerin askeri güce sahip olması gerekmektedir. Aslında, savaş sonrası erken dönemde BAB'ın temel gayri resmi amacı, Almanya'nın yeniden silahlanmasını sağlamaktı.

1984'de, BAB dışişleri ve savunma bakanları düzenli olarak toplanmaya karar verdiler (Bono, 2002:16). 1980'lerin sonlarında Fransız-Alman güvenlik ilişkisinin yeniden canlanması, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve diğer iç faktörlerin bir sonucu olarak, Fransız ve Alman politikacılar arasında BAB'ı yeniden canlandırma ve daha etkin kılma girişimleri önem kazanmıştır (Petersberg Declaration, 1992). 1989'da başlatılan Fransız-Alman Tugayı, Avrupa savunma entegrasyonunun erken bir örneği olarak kabul edilmektedir. Dünyadaki tek iki uluslu askeri örgüt olma özelliğine sahiptir. Yaklaşık 6.000 askeri Almanya'da dört, Fransa'da üç yerde konuşlanmış durumdadır. Fransa'nın Alsace bölgesindeki 291. Hafif Piyade Taburu, Almanya ordusunun kalıcı olarak ülke dışında bulunan tek savaş birimidir (Noll, 2018).

BAB'ın AB ile birleşmesini sağlamak için 1991'de Maastricht müzakereleri sırasında görüşmelere başlayan Fransız ve Alman politikacılar sıkı bir lobi faaliyeti yürütmüştür (Bono, 2002:16). AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ilk olarak Şubat 1992'de Avrupa Siyasi İşbirliği'nin yerini alan Maastricht Antlaşması ile ortaya konmuştur (Maastricht Treaty, (1992). BAB'ı yeniden canlandırma girişimleri, Haziran 1992 Bonn'da kabul edilen Petersberg Deklarasyonu ile sonuçlanmıştır (Petersberg Declaration, 1992). Petersberg Deklarasyonu, BAB Üye Devletlerinin askeri birimleri tarafından yürütülen, insani yardım ve kurtarma görevleri, barışı koruma görevleri ve savaş kuvvetlerinin barışı sağlama dahil kriz yönetimindeki görevleri de dahil olmak üzere Petersberg görevleri olarak bilinen, BAB'ın yetkisi altında hareket edecek gelecekteki askeri ve sivil operasyonların temelini sağlamıştır (Moller, 2005). 1995'te, Fransız-Alman Tugayı'nın kurulmasından sadece birkaç yıl sonra, Almanya ve Hollanda, 40.000'den fazla askerden oluşan bir Hollanda ve Alman tümenine komuta eden Alman/Hollanda Kolordusunu kurmuştur. Alman/Hollanda Kolordusu, iki ülke arasındaki askeri entegrasyonun sadece bir örneğidir (Noll, 2018).

Maastricht ve Amsterdam müzakereleri sırasında, 1991 ve 1997'de Fransız ve Alman politikacılar BAB'ın AB ile birleşmesini sağlamak için sıkı bir lobi faaliyeti yürütmüştür. 1992 ve 1997 yılları arasında iki örgütü birleştirmeyi başaramasalar da, BAB hızlı bir yenilenme geçirmiştir. 1997 Amsterdam Antlaşması, Avrupa Konseyi'nin karar vermesi halinde, BAB'ın Birliğe entegrasyonu olasılığını göz önünde bulundurarak Birliğin buna göre BAB ile daha yakın kurumsal ilişkileri teşvik edeceğini öngörmüştür (Treaty of Amsterdam, 1997). Bazı BAB işlevleri AB'nin (o zamanki Topluluk) Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP)'ye entegre edilmiş ve planlama ve karar verme için daha geniş bir platform sağlamıştır. BAB, Birliğin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmiş; ancak ayrı bir örgüt olma özelliğini korumuştur. BAB'a savunma

konularının görüşülüp konuşulması için bir forum sağlamakla görevlendirilmiş olmasına rağmen, komuta ve kontrol yeteneklerini geliştirmek için kaynaklar verilmemiştir. Ayrıca, Amsterdam Antlaşması, ODGP'nin ayrılmaz bir parçası olarak Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nı (AGSP) kurmuştur (Treaty of Amsterdam, 1997). AGSP'nin amacı, AB'ye AB sınırları dışında kriz yönetimi için özerk bir askeri yetenek sağlamaktır, ancak çoğu AB ülkesi zaten üyesi olduğu için toprak savunması NATO'ya bırakılmıştır.

Özellikle güvenlik ve savunma gibi siyasi açıdan hassas alanlarda AB politika oluşturma sürecinin entegrasyonu ve tutarlılığı uzun vadeli bir süreçtir. AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası yıllar içinde dikkatli bir şekilde geliştiriliyordu. Avrupa Birliği, özellikle çoklu operasyonların oluşturulması yoluyla, dış ve savunma politikası alanındaki kapasitelerini inkar edilemez bir şekilde geliştirmiştir.

1999'daki Kosova Savaşı'nın ardından Avrupa Konseyi, "NATO'nun eylemlerine gölge düşürmeden yaşanacak olaylar ve çatışmalarda birliğin, uluslararası müdahalelere yanıt verebilmek için AB devletleri tarafından desteklenen özerk bir askeri güç oluşturarak yaşanacak olay ve çatışmalarda bunu kullanmaya karar verme ve bunu yapmaya hazır olması gerektiğine" karar vermiş, bu amaç doğrultusunda, başta "Helsinki Ana Amaç" süreci olmak üzere AB'nin askeri kapasitesini artırmak için bir dizi çaba sarf edilmiştir. Uzun tartışmalardan sonra en somut sonuç, her biri yaklaşık 1500 askeri personelden oluşan ve çatışmalarda hızlı bir şekilde konuşlandırabilmesi planlanan "AB Savaş Grupları" girişimi olmuştur (Council of European Union, 2009). AB askeri güçleri, orta ve kuzey Afrika'dan batı Balkanlar ve batı Asya'ya kadar barışı koruma ve devamını sağlama hususunda görevlendirilmiştir (Council of the European Union, 2003).

BAB aslında NATO'nun himayesi altında olmasına rağmen, gerçekten kapsamlı toplu savunma mekanizmasına sahip ilk Avrupa örgütüydü (R.G.H, 1949:170). Avrupa Birliği'nin öncülleri olan yapılar askeri bir ittifak olarak tasarlanmamıştı çünkü NATO Avrupa'nın savunması için büyük ölçüde uygun ve yeterli görülüyordu (Wilkinson, 2007). 21 AB üyesi NATO bünyesinde yer alırken (NATO, 2020) geri kalan AB üyesi devletler tarafsızlık politikaları izlemektedir (Laursen, F. (1997). Karşılıklı savunma için bir askeri ittifak olan Batı Avrupa Birliği'nin, yetkileri AB'ye devredildiği için birlik 2010 yılında dağılmıştır (WEU, 2010). Batı Avrupa bloğunda yer alan ülkeler 2. Dünya Savaşı sonrasında Soğuk Savaş sırasında, Batı Avrupa'nın savunması için NATO'ya güvenmiş ve bu tutum Avrupa'nın askeri ordu oluşturma girişiminin gelişmesini engellemiştir (Basov, 2019).

3. Avrupa Ordusu Oluşturma Çalışmalarında Avrupa Devletlerinin Tutumları

Avrupa'da devletler arasındaki entegrasyonu meselesi çerçevesinde bu tartışma, Avrupa Ordusu sorunu tarihsel olarak tekrar eden bir mesele haline gelmiştir. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, bir Avrupa Ordusu fikri, entegrasyon tartışmasında her iki tarafındaki ülkeler için her dönemde argümanlar üretmeye devam etmektedir. Bu konjonktür altında gerçek bir Avrupa Ordusunun oluşturulmasıyla ilgili temel sorunlar her zaman, çarpıtılma ve daha genel tartışmalar üzerinden gölgede bırakılma eğilimindedir. İdeolojik bölünmenin bir diğer tarafında, Kıta Avrupası'ndaki Avrupa yanlıları için bir Avrupa Ordusu fikri, tüm Avrupa projesine yönelik yükselen bir sinizm ve şüphecilik akımına karşı kullanılabilir argümanların bir parçasıdır.

2009-2017 yılları arasındaki Almanya'daki SDP lideri ve NATO Askeri Komitesi'nin eski Alman başkanı Sigmar Gabriel, emekli NATO Alman Generali Klaus Naumann ile yaptığı bir tartışmada bunu dile getirmiştir: "Yeni bir ivmeye, yeni bir Avrupa ivmesine ihtiyacımız var. Ayrıca potansiyeli ortaya çıkarmak için somut fikirlere ve vizyonlara ihtiyacımız var..... antlaşma üstüne antlaşmayı onaylamak yerine, sonunda insanları Avrupa'ya bağlayacak "ortak bir Avrupa Ordusu" gibi somut bir proje geliştirmeliyiz." (Gabriel, 2011).

Gabriel'in açıklamaları son aylarda Alman siyasi çevrelerinde ilgi gördü. Alman Welt am Sonntag gazetesine verdiği röportajda "AB'nin kendi ordusuna sahip olması" çağrısında bulunan 2014-2019 yılları arasında görev yapan Avrupa Komisyonu Başkanı olarak görev yapan Lüksemburg'un eski başbakanı Jean-Claude Juncker'dan tarafından da desteklendi (BBC, 2015). Juncker, ayrıca ortak bir "AB ordusu", dünyaya AB ülkeleri arasında bir daha asla savaş olmayacağını gösterecek ve böyle bir ordunun aynı zamanda ortak dış ve güvenlik politikaları oluşturmamıza ve Avrupa'nın dünyada sorumluluk üstlenmesine yardımcı olacağını ifade etti. Akabinde Juncker, bir diğer yandan da "ortak bir AB ordusunun caydırıcı bir rol oynayabileceğini ve Ukrayna krizi sırasında faydalı olacağını ve ortak bir Avrupa ordusunun Rusya'ya karşı Avrupalı değerlerimizi ve barışı savunma konusunda ciddi olduğumuz hususunda net bir mesaj olacağını" söyledi (Euractiv, 2015). Juncker'in yorumlarını dönemin Almanya Şansölyesi Angela Merkel ve Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier (şu anki Almanya Cumhurbaşkanı) tarafından hızla desteklenmiştir (Brooks, 2018). Ayrıca Gabriel açıklamalarında, "Fransız-Alman Tugayı, Eurocorps, Alman-Hollanda Kolordusu ile Çok taraflı Kuzeydoğu Kolordusu ve diğer ortak kurumlarda şimdiden çığır açan askeri işbirlikleri olduğunu ve askeri konularda yakın işbirliği yoluyla Avrupa entegrasyonu fikrini önemli ölçüde güçlendireceğini" ifade etmekteydi. (Gabriel, 2011)

Almanya geçmişte sık sık Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasından yana olduğunu ifade etmiş, fakat daha güçlü siyasi desteğe sahip herhangi bir girişimi desteklemekten kaçınmıştır. Ama Gabriel'in duruşu, özellikle mali ve ekonomik krizin bir sonucu olarak, ülkesinde yeni bir siyasi uzlaşmaya varıldığı görünmektedir. Başka Avrupa ülkelerinden Juncker'in yorumlarına verilen cevaplar, devletlerin "Avrupa Ordusu" fikrinde ortak bir görüşte birleşmediklerini göstermektedir.

İngiltere, Juncker'in yorumlarını desteklemeyen bu ülkelerin öncüsü konumunda olmuştur. Avrupa Ordusu kurma girişimine geleneksel bir karşıtlığı olan İngiltere'nin eski Başbakanı David Cameron'ın ofisinden olumsuz bir açıklama geldi: "Bizim duruşumuz, savunmanın AB'nin sorumluluğunda değil ulusal bir sorumluluk olduğu ve bu durumun değişmesi olasılığının olmadığı ve bir Avrupa Ordusu kurma olasılığı olmadığı konusunda duruşumuz çok açıktır." (Sparrow, 2015). İngiltere'nin bu Avrupa Ordusu fikrine karşı tutumu, hemen hemen her dönemde yaşanmıştır. Ayrıca 2000'li yıllardaki yine yapılmış olan bu tartışmalarda, Blair hükümeti de 12.500 kara birliği, 18 savaş gemisi ve 72 savaş uçağı taahhüt etmesine rağmen, Avrupa'nın yeni Hızlı Tepki Gücü'nün "daimi bir Avrupa ordusu" olmayacağına ifade etmiştir. Brüksel'in İngiliz askerlerini konuşlandırma yetkisine sahip olacağı yönündeki önerileri "tamamen çöp" olarak nitelendirerek reddederek NATO'nun İngiltere savunmasının "temel taşı" olarak olduğunu ısrarla ifade etti (Millar, 2000).

Avrupa'ya mesafeli olan bürokratlar için, özellikle Birleşik Krallık'ta, bir Avrupa Ordusu kavramı, "ulusal egemenlik" e dayalı argümanlarının kaçınılmaz bir parçası haline gelmiştir. William Hague 2000'de "İngiliz birliklerini diğer hükümetler tarafından kontrol edilen daimi bir Avrupa ordusuna bırakmak tamamen yanlış olur" diyerek bu gerekçeyi ile karşıtlığını dile getirmeye çalışmıştır (Holmes, 2000:54). Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP)'nin savunma sözcüsü Mike Hookem Bir Avrupa ordusunun İngiltere için bir trajedi olacağını ve İngiliz askerlerinin bir AB ordusunun parçası olarak hizmet etmesinin İngiltere'nin Cebelitarık'ı İspanyollardan veya Falkland Adaları'nı Arjantinlilerden koruyamaz hale getireceğini iddia etmiştir. İngiliz birliklerinin doğu Ukrayna'da askeri harekâta sürüklenirken görebileceğini belirtmiştir (Sparrow, 2015).

BBC Radio 4'ün World At One programına katılan Kuzey Avrupa'daki eski müttefik kuvvetler komutanı General Sir Anthony Farrar-Hockley, "Avrupa devletlerinin askeri donanım ve becerilerden, özellikle hava ikmalleri için uygun uçaklardan ve tamamen profesyonel, tamamen düzenli kuvvetlerden yoksun olduğunu ve Avrupa'nın askeri kapasitesini artırma" gibi davranmanın bir anlamı olmadığını ifade etmiştir. Fakat olası tehlikelere ve Rusya tehdidinde karşı güvenliği ancak ABD ve NATO aracılığıyla sağlanabileceğini ifade etmiştir (Millar, 2000).

İtalya, Fransa ve İspanya Avrupa Ordusu fikrini İngiltere'nin aksine destekleyiciydi. Hem İtalya eski Başbakanı Matteo Renzi hem de eski Savunma Bakanı Roberta Pinotti, geleneksel olarak bu fikri destekledi. Renzi, "Avrupa Birliği'nin ortak bir askeri ve hava yeteneğine ihtiyacı var" dedi. İspanya Hükümeti de yaptığı açıklama ile bir Avrupa ordusunun yaratılması fikrini desteklediklerini belirtti. Dönemin Fransız Cumhurbaşkanı'nın Manuel Valls'de "Avrupa Ordusu zaten var" belirterek AB'nin yurtdışında her askeri harekâta bulunduğu en ağır yükü Fransa'nın üstlendiğini de söylerek de Juncker'in fikrini desteklediği göstermiş oldu (Flora, 2015).

İngiltere'nin bu karşıt tutumu, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden de destek görmüştür. Sınırlarında Rus askeri faaliyetinin yenilenmesiyle karşı karşıya kalan bu "Yeni Avrupa" ülkeleri, Atlantikçi yapılara karşı çalışıyor olarak algılanabilecek veya Atlantikçi yapılara zarar verebilecek herhangi bir savunma girişimine karşı temkinli olmuşlardır.

Çek Hükümeti, Juncker önerisine karşı "Bizim zaten NATO'muz var!" ifadesini kullanarak bölgenin güvenliği için NATO'yu işaret etmiştir. Ayrıca, dönemin Çek Savunma Bakanı Martin Stropnický, "Çek Cumhuriyeti, NATO'yu Avrupa kolektif Savunmasının birincil aracı ve nihai saldırganların caydırıcılığı olarak algılıyor" diyerek tekrardan NATO'nun onlar için daha öncelikli olduğunu ifade etmiştir. Bir diğer Orta Avrupa ülkesi olan Slovakya'nın Savunma Bakanlığı sözcüsü Martina Balleková EURACTIV Slovakya'ya verdiği demeçte, Juncker'in planlarını "erken" olarak ifade ederek "NATO'nun, Slovakya'nın ana güvenlik garantörü olmaya devam ettiğini" bakanlık tarafından da ifade edilmiştir. Bir Doğu Avrupa ülkesi olan Polonya'da ise, Savunma Bakanlığı yaptığı açıklamada daha da açık bir şekilde NATO'nun öncelikleri olduğunu belirtmiştir. Polonya Savunma Bakanlığı sözcüsü EURACTIV Polonya'ya verdiği röportajda, "Polonya bir Avrupa Ordusuna ne inanıyor ne de istiyor", "Bir Avrupa Ordusu şu anda ne mümkün ne de buna ihtiyaç var ve tarihin böylesine zor bir anında NATO'nun uyumunun zayıflaması istenmiyor" ifadelerini kullanarak karşıt tutumunu açıkça beyan etmiştir. Romanya'da ise Jean-Claude Juncker'in önerisi, özellikle akademisyenler tarafından endişeyle karşılanmıştır. Babe-Bolyai Üniversitesi'nde doçent olan Valentin Naumescu, Juncker'in fikrinin, AB'nin dış politikasının yetersizliğinden dolayı ve AB liderlerinin inatçılığını neticesinde NATO için alternatif askeri güçler oluşturmaya çalıştığını belirtmiştir. Yine Romanya da Uluslararası İşbirliği ve Kalkınma Çalışmaları Merkezi Direktörü Luciana Ghica, EURACTIV Romanya ile özel bir röportajda, Juncker'in açıklamalarını "Pandoranın Kutusunu açmak" olarak nitelendirmiştir (Flora, 2015). Baltık ülkeleri Estonya, Letonya ve Litvanya da dahil olmak üzere bazı üye ülkeler, batı bloğunun doğu komşusu ülkeler konusunda çok daha katı bir çizgi izlemesini istemektedir (Robinson & Shotton, 2015).

Avrupa Ordusu fikrine Rusya'da da ciddi tepkiler gösterildi. Bir Avrupa Ordusu fikrinin Rus güvenlik çıkarlarına bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bu fikir, Rusya tarafından potansiyel olarak daha agresif bir Avrupa tehditi olarak görülmektedir. Avrupa Ordusu fikrine karşı Rusya siyasetçilerinde ciddi sorular vardır. Rusya Devlet Duması Savunma Komitesi başkanı Rus milletvekili Alexei Pushkov, Avrupa Ordusu "Nerede çalışacak? İşlevi tamamen savunma amaçlı olmalıdır." gibi sorular ile bu ordunun olası tehdit boyutunu sorgulamaktadır (Bassett, 2015:8).

Avrupa Birliği, NATO ve ABD tarafından doğu Ukrayna'daki hükümet güçlerine karşı isyancı savaşıçılara çatışmalarda askeri teçhizat ve istihbarat sağlamakla suçlanan, giderek daha açık sözlü olan Rusya ile nasıl başa çıkılacağı konusunda bölünmüş durumdadır. Devletlerin bu tutumları sonucunda anlaşılan o ki, ilk bakışta 2022'de ortak bir Avrupa Ordusu oluşturma meselesi, Avrupa Birliği içinde bir fikir birliğine varmaktan aciz görünmektedir. Ayrıca, kıta Avrupası siyasi ana akımının askeri meselelerle fazla ilgilenmediğini ve bazı ülkelerde, özellikle Almanya'da, böyle bir ordunun nasıl işleyeceği konusunda daha geniş bir düzeyde, pratik tartışmayı engelleyen tarihsel sorumluluklar altında çalıştığını hatırlamakta fayda vardır.

4. Avrupa Ordusu'nun Savunma ve Güvenlik Alanındaki Etkinliği

Avrupa Ordusu ve onun gücü ve etkinliği her zaman tartışmalara sebep oldu. Avrupa Birliği'nin öncülleri olan tüm yapılar ilk başta askeri bir ittifak olarak tasarlanmamıştı (Wilkinson 2007:100). Avrupa'nın karşılıklı savunması için bir askeri ittifak olan Batı Avrupa Birliği, kapsamlı olarak toplu savunma mekanizmasına sahip olan ilk örgüttü. (I. C. ve R.G.H, 1949:170) Fakat yine de Avrupa'nın savunması için NATO uygun ve yeterli görülüyordu. Bazı AB üyesi devletler NATO bünyesinde yer alırken, bazı AB üyesi devletler tarafsızlık politikaları izlemekteydi (NATO, 2009; Laursen, 1997:27).

1990'ların başında Yugoslavya'daki kriz, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP)'nin, AB'nin yakınında meydana gelmiş olsalar bile, bu tür çatışma durumlarıyla başa çıkmak için gerekli araçlardan yoksun olduğunu gösterdi. Bosna'daki savaşın ancak ABD ve NATO müdahale ettikten sonra 1995 yılında durdurulabilmesi, Avrupalı liderlere yaşanan ve yaşanacak çatışmalarda ve kargaşalarda savunma araç ve gereçlerine daha fazlasına ihtiyaç olduğuna gösteren güçlü bir örnek oldu. (Matthiessen, 2013:2).

Avrupa'da entegrasyonu savunan politikacılar 1992 ve 1997 yılları arasındaki yoğun çalışmalar olmasına rağmen AB ve BAB'ı birleştirmeyi başaramasalar da, BAB bu çalışmalar neticesinde hızlı bir yenilenme geçirmiş oldu. Öte yandan, 1997'nin sonuna kadar AB, askeri bir aktörden daha çok bir 'sivil güç' konumundaydı. Avrupa Birliği 1.Sütun'u niteliğindeki dış ekonomik politikalar ve kalkınma yardımlarını kullanarak dünyadaki ağırlığını gösterdi. Fakat AB'nin II. Sütun ve BAB aracılığıyla Avrupa Güvenliği ve Savunmasında bir rolü olmasına rağmen, Avrupa güvenliğinde NATO başat rolünü korudu. 1990'larda sayısız girişime rağmen, BAB 'nın Avrupa savunmasında yalnızca sınırlı bir rol oynadığını ve NATO'nun baskın Avrupa savunma örgütü olmaya devam ettiğini söylemek önemlidir. Ancak BAB, aslında NATO'nun himayesi altında olmasına rağmen, gerçekten kapsamlı toplu savunma mekanizmasına sahip ilk Avrupa örgütüydü (R.G.H, 1949:170). Yine de BAB, NATO ile çeşitli misyonlara katılarak, örneğin Adriyatik'teki eski Yugoslavya'ya karşı Birleşik BAB/NATO SHARP GUARD Harekati'ndeki silah ambargosunun uygulanmasında ve aynı zamanda savunma güvenlik alanında ilgili hale gelen AGİT gibi diğer savunma ve güvenlik örgütleriyle birlikte belirli sonuçlar elde etti. Sınırlı imkanlar, AB'nin kendi askeri gücünü uygulayabilmesi için gerekli olan yeterli askeri araçların bulunmaması (Ham, 2020:8) ve AB'nin güvenlik ve askeri gücünün AB üyeleri açısından güçlendirilmemesinden, aynı zamanda NATO'ya yapılması şart olan takviyelerin sağlanmasından kaynaklanmaktadır. (Gnesotto, 2004:14).

Avrupa Birliği'nin güvenlik ve savunma alanındaki çalışmaları yarıda kalmıştı. ABD ve NATO, Avrupa'nın eylemi yerine bir kez daha müdahale etmek zorunda kaldığında, bu kez 1998-1999'da Kosova'da, Avrupalı liderler daha büyük imkanlara sahip bir Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) (yeni adı, OGSP)'ye gerek olduğunu kabul ettiler (Matthiessen, 2013:2). Toni Blair liderliğindeki İngiltere, Avrupa Birliği'nin askeri güçlerinin kapasitesinin geliştirilmesi gerektiğini ve savunma kabiliyetinin artırılmasının zorunlu olduğunu açıkça belirtip öncü olarak inisiyatif başlattı (Whitman, 1999:12-13). Avrupa Birliği ile Batı Avrupa Birliği (BAB) arasındaki ilişki, bu tekliflerin merkezinde yer aldı. BAB'ın rafa kaldırılması, AB ile BAB'ın birleştirilmesi, BAB'ın bazı unsurlarının AB ile birleştirilmesi gibi teklifler ile bu tekliflerden farklı olarak da BAB'ı güçlendirmek ve canlandırmak için NATO ile daha yakın ilişki kurma konusundaki teklif tartışmaları yeniden başlattı. Nihayetinde 1999 yılında kararlar alındı. 1999'un Haziran ayında Köln'de yapılan Avrupa Konseyi'nde AB'nin BAB'ın yerini alarak Petersberg Görevlerini üstlenebilmesi gerektiğini kabul etti (Cologne European Council, 1999) ve Aralık 1999'da Helsinki'nde yapılan Avrupa Konseyi'nde, ortak Avrupa güvenlik ve savunma politikası için ana hedefi belirledi (Helsinki European Council, 1999). Aralık 2000'de, Nice Avrupa Konseyi bu kararları resmileştirdi, çünkü bu Antlaşma, Güneydoğu Avrupa ülkeleriyle tarihindeki en büyük genişlemeye hazırlık olarak AB kurumlarında reform yapmaya odaklandı (Nice European Council, 2000).

Avrupa Birliği'nin savunma mekanizmaları Komünizmin çöküşünden hemen sonra NATO'nun eski Sovyet bloğuna genişlemesiyle birlikte blok içerisindeki devletler ile iletişim ve etkileşim içerisine girdi. Avrupa ordusu fikri, 11 Eylül 2001 saldırılarından ve NATO'nun Avrupa dışındaki çatışmalara karışmasından sonra popülerlik kazandı. Avrupa güvenliğinin çeşitlendirilmesi olarak adlandırılan bir olguda, NATO "sert" tehditlerden sorumlu olurken, Avrupa Birliği Batı Balkanlar'da barışı koruma da dahil olmak üzere "yumuşak" tehditlerde daha büyük bir rol üstlendi (Fyodor, 2019). 2007 Lizbon Antlaşması da AB içinde savunma entegrasyonunu ilerletti (Fyodor, 2019). Lizbon Antlaşması ile ortak bir AB savunma politikası öngörülmüştür. Ancak anlaşma, NATO üyeliği veya tarafsızlığı da dahil olmak üzere ulusal savunma politikasının önemini de açıkça belirtmektedir. Bu, işbirliği içinde mevcut Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasından bir adım daha yüksek olacak bir Avrupa Savunma Birliği'nin desteklenmesine yol açmıştır (Barbière, 2017).

Fransa'nın 2013'teki Mali müdahalesinde, Paris'teki askeri liderler, ülkenin bu kadar kapsamlı muharebe operasyonlarını uzun süreler boyunca tek başına yürütecek kaynaklardan yoksun olduğunu fark ettiklerinde çok geçirdiler. Fransa'nın askeri ortakları, operasyon başlatıldıktan kısa bir süre sonra nakliye ve keşif görevlerine yardım etmek zorunda kaldı ve Fransa Mali müdahalesini idare ve kontrol etmede askeri ortaklarının yardımına güvenmek zorunda kaldı. AB ülkeleri blok içerisinde daha yakın bir askeri işbirliğini ihtiyacına daha fazla gerek duymaktadır. Bu sadece Hollanda gibi küçük ülkeler için değil, aynı zamanda Fransa ve Almanya gibi AB ağır sıkletleri için de geçerlidir.

AB üye devletleri, 1999'dan bu yana çevresinde meydana gelen krizleri çözmelerini sağlayacak olan bu özerk askeri eylem kapasitesini büyük ölçüde oluşturmada başarısız oldu. AB tarafından 2003 yılından bu yana yürütülen otuz beş dış operasyonların çoğunlukla sivil niteliktedir. Sadece on iki tanesi askeriydi, ayrıca üç karma görevdi. Dahası da, bu operasyonlar sadece düşük yoğunluklu askeri operasyonlardı. AB, Suriye, Libya ve hatta Mali'deki krizler gibi krizleri, Avrupa'ya kitlesel göçü tetiklemesine ve istikrarı derinden sarsmasına rağmen bu krizleri hiçbir zaman "yönecek" bir konumda olmadı (Mauro & Jehin, 2019:3).

Avrupa bloğunda yer alan ülkeler 2. Dünya Savaşı sonrasında Soğuk Savaş sırasında, Avrupa'nın savunması için ortak bir Avrupa Ordusundan ziyade her zaman öncelikle NATO'ya güvendi. Geçmişten günümüze kadar gelen bu tutum Avrupa Ordusu'nun gerçekten savunma ve güvenlik alanındaki etkinliğini sorgular hale getirmektedir. Akabinde Avrupa Birliği'nin ordusunun gücünü ve AB'nin kendi ordusunu oluşturma gerekliliğini her zaman tartışmalara konu olmuştur.

5. Rusya-Ukrayna Çatışmasının AB Ordusu Oluşturma Çalışmalarına Etkisi

Avrupalı devlet tarih boyunca güçlü bir Avrupa ordusu kurma hayali içinde olsalar da öncelikle oluşturdukları birlikten ziyade içerisinde yaşayan halklarının birbirini bir ulus görme ve o ulusun geleceği ve hedefleri çerçevesinde kenetlenmeleri gerekmektedir. Ancak tarih bunun tersinin doğru olduğunu gösteriyor, çünkü Avrupalı devletler tarih boyunca birbirleriyle yüzlerce yıl savaşmışlardır, bugünde bu savaşlar yerini siyasi mücadelelere bırakmıştır.

Soğuk Savaş dönemi boyunca Sovyet Birliği güçlerinin toprak kazanımları daha da ileri götürmeleri ve Avrupa'da hakimiyet kurmaları endişesine karşın Avrupalı devletler askeri alanda kendilerini korumak için NATO ile sıkı iş birliğine girdiler. NATO üzerinden Avrupalılara Amerikan tarzı ve önemli ölçüde Amerikan teçhizatı ve lojistiği ile nasıl savaş yapılacağını öğretiler. Bu tarz yöntemler ile Amerikan savunma endüstrisine bir müşteri havuzu oluşturulmaktadır. Avrupalılar, savunmalarının yalnızca Amerikan garantilerine ve kaynaklarına dayandığını çok iyi farkındalar. Tam da bu nedenle NATO'nun Amerikan kontrolünde olduğunu ve Amerikalıların her zaman orada başat güç olacağını düşünmektedirler. Akabinde Ukrayna'daki savaşın Avrupa için etkileri ekonomiden savunmaya kadar her alanda uzun bir süre devam edeceği açıkça görülmektedir. Bu sebeplerden dolayı Avrupa Ordusunu kurma fikrini kendi savunmaları için çok önemli görmektedir.

Ortak bir Avrupa ordusu fikri geçmişte olduğu gibi günümüzde de oldukça popüler bir fikirdir. Eurobarometer'e göre, Avrupalıların ortalama %75'i bir tür proto-Avrupa ordusu olan Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'ndan (OGSP) yana. 2017'de yapılan ankete göre halkın %79'u OGSP'nin Amerikalılardan "özerk" olmasını istemektedir (Eurobarometer Poll, 2017). 18 Ocak ve 14 Şubat 2022 tarihleri arasında Avrupa Komisyonu tarafından yaptırılan Standard Eurobarometer anketine göre, Avrupalıların %77'si hala AB Üye Devletleri arasında ortak bir savunma ve güvenlik politikasından yanadır ve her Üye Devlette çoğunluk olarak halk böyle bir politikadan yanadır. Özellikle de Avrupa Ordusu oluşturma isteği Fransa'da %80'i geçmiştir (Eurobarometer, 2022).

Avrupa'da yükselen bir ortak bir Avrupa ordusu oluşturma isteği vardır ve bu istek, bölgedeki Rusya'dan gelecek saldırı ihtimali olasılığı nedeniyle daha da yükselmektedir. Avrupa Birliği'ne üye devletlerin karşı karşıya olduğu tehditler sayısı ve tür olarak artmıştır. Halihazırda en önemlisi, komşularına yönelik saldırganlığını artıran Rusya'dan gelen tehditler vardır. 2007'de Estonya'ya siber saldırı, 2008'de Gürcistan'da çatışma ve ardından 2014'te Kırım'ın ilhaki ile başlayan 2022 yılı itibari ile çatışmalara dönüşen Rusya'nın Ukrayna müdahalesi, Rusya'nın AB ve NATO'ya karşı en somut ve gerçek tehditleri olmuştur (Mauro & Jehin, 2019:4). Bu nedenle, şu anda, başta Baltık ve İskandinav ülkeleri olmak üzere

birçok üye ve komşu devletlerin, ayrıca Rusya'nın eylemlerinin yükünü taşıyan Avrupa Birliği'nin doğu kanadı Polonya ve Romanya'nın endişeleri nedeniyle, AB'nin ortak savunma gücü ve etkisi üzerindeki tartışmalar ve güven eksikliği devam etmektedir (Mauro & Jehin, 2019:5).

Avrupa, askeri ve endüstri işbirliği projelerini çoğaltarak Amerikalılara çok fazla güvenmeden, Avrupa'nın bağımlılık durumunu azaltmaya çalışmaktadır. Fakat Avrupa'nın, karşı karşıya olduğu Rus tehditleri ile mücadele etmek için yeterli sayıda ve yeterli kalitede de askeri teçhizatı üretmekten aciz olduğu bir gerçektir. Rus tehdidine de karşın Amerikan desteğine her zamankinden daha fazla ihtiyacı olan bir Avrupa görünmektedir. 2014'ten bu yana özellikle artan Rus tehditlerine karşın, Avrupa ülkelerinin yaptığı şey, zayıf devletlerin yaptığı gibi yaparak kendinden büyük bir gücün himayesinin altına girerek, onu kendi ulusunun güvenliği için birincil aktör olarak görmek oldu. Bu durum ve bakış acısı, NATO'nun bir ittifak olmaktan çıkıp bölge devletleri için Rus tehdidine karşı bir himayeci gücüne görünmesine sebep oldu. Bugün Avrupa savunması çıkmazdaysa eğer, ortak bir Avrupa Ordusu oluşturulamıyorsa, bunun başlıca nedeni yirmi yedi beyni ve fikri ile sadece iki kolu olmasıdır. 27 üyenin ortak aldıkları kararlar neticesinde hareket etmeye çalışan bu ordu, hiçbir zaman Avrupa üzerinde tam etkili hakim bir güç olamayacaktır.

Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'ya karşı başlattığı askeri operasyonlar, batı dünyası tarafından çok sert bir dil ile eleştirildi. Rusya'ya birçok yeni siyasi ve ekonomik yaptırımlar yapıldı. Sert bir tepki verenlerden biri olan AB, oybirliğiyle AB askeri yardımını finanse ve koordine etmek ve Ukrayna'ya askeri teçhizat sağlamak için Avrupa Barış Fonu'ndan 500 milyon Avroluk destek sağlama kararı aldı. 500 milyon Avroluk değerindeki bu yardım, askeri teçhizat ve ölümcül güç sağlamak üzere tasarlanmış askeri platformlar için 450 milyon Avro değerinde bir destek paketini ve yakıt, koruyucu ekipman ve acil tıbbi malzeme gibi malzemeleri finanse etmek için de 50 milyon Avroluk bir yardım paketi içermektedir. AB, daha önce de 2 Aralık 2021'de Ukrayna'ya yönelik ölümcül olmayan yardım için 31 milyon Euro'luk bir yardım tedbirini zaten kabul etmişti.

Avrupa Parlamentosu, 1 Mart 2022'de Ukrayna Cumhurbaşkanı Volodimir Zelenski ve Ukrayna Parlamentosu Başkanı ile çevrimiçi bir görüşme gerçekleştirdi. Oturumun ardından Parlamento, ABF'nin Ukrayna'ya savunma amaçlı askeri kapasite arttırmasını sağlamak için verilen ek finansman tahsisinin kullanılması; 2 Aralık 2021 ve 28 Şubat 2022'de kararlaştırılan Ukrayna'ya yönelik yardım önlemlerinin tam ve derhal uygulanması; Rusya'ya karşı daha sert yaptırımlar; ve Ukrayna'nın AB aday statüsü talebini değerlendirmeye yönelik yeni girişimleri kabul etti. Ayrıca parlamento, Ukrayna ile Moldova Cumhuriyeti'nin Transdinyester bölgesi arasındaki sınırda AB'nin Moldova Sınır Yardım Misyonu'nun güçlendirilmesini de desteklemektedir (Bilquin & Immenkamp, 2022)

Çatışmaların etkisi ekonomide olduğu gibi güvenlik ve savunma alanında da Avrupa'yı derinden sarstığı anlaşılmaktadır. Rusya - Ukrayna Çatışması Avrupalıları savunmalarını çok daha ciddiye almaya zorladı. Versay'da AB liderleri savunma harcamalarını "önemli ölçüde" artırma konusunda anlaşılabilir. Bazı AB ülkeleri şimdiden büyük artışlar açıkladı. Almanya'nın savunma politikası, Berlin'in NATO'nun şu andan itibaren savunmaya GSYİH'nin yüzde 2'sini harcama hedefine ulaşma sözü vermesi ve bu hedefe ulaşılmasına yardımcı olmak için 100 milyar Avro'luk özel bir savunma fonu ilan etmesiyle savunma alanında çok ciddi bir yapılanmaya gideceği anlaşılmaktadır. AB, askeri alanlarındaki eksik veya zayıf alanları tamamlamak ve silahlı kuvvetlerin olası bir savaşa karşı hazırlık durumunu iyileştirmek için Avrupa çapında savunma harcamalarının artmasını planlanmaktadır. Fakat tüm üye devletler, sağlık hizmetleri ve yüksek enerji fiyatları gibi diğer hayati önem taşıyan alanlarda veya yüksek borç seviyeleri karşısında savunma harcamalarını arttırmayı kolayca kabul etmeyeceklerdir (Bond, Cornago, Mortera-Martinez & Scazzieri, 2022:2).

Avrupa devletleri Rusya – Ukrayna çatışması neticesinde, Rusya tehdidine karşı 2022 yılının başından beri Ukrayna'ya hem öldürücü hem de öldürücü olmayan askeri teçhizat göndermektedir. Bu yardımlar ortak bir Avrupa askeri ordusunun desteği üzerinden değil ABF çerçevesinde devletler tarafından ayrı ayrı askeri ve insani yardım şeklinde ulaşmaktadır -ki her devlet te Ukrayna'ya askeri ölümcül silah yardımı vermemektedir.

Ortak savunma planlaması, ortak bütçe, ortak satın almalar ve ortak destek gerektirecek uygun entegrasyonun yokluğunda, endüstriyel işbirliği aslında tüm Avrupa devletlerinin her şeyi kendi başlarına yapmalarından daha maliyetli ve zaman alıcıdır. Ne yazık ki, tüm devletler savunma alanındaki stratejik özerkliğe aynı önemi vermiyor ve bazı devletler, Avrupa Birliği'nin devletlere yakın mesafeden uyguladığı desteğe karşın, daha uzaktan olan NATO üzerinden onlara destek veren Amerika'nın korumasından oldukça memnun durumdadırlar. Ne yazık ki, Avrupa siyasi alanda birliğini tamamlayana ve zaten ortak bir para birimine sahip olduğu şekilde ortak bir askeri gücü sahip olana kadar, Avrupalı olmayan güçlerin Avrupa devletlerinin savunmasında daha etkili olacağı görülmektedir. Avrupa Birliği'nin kendini savunmak ve birliğin güven içinde kalması için güçlü bir orduya ihtiyacı vardır. Bu bir seçenek değil, bu bir zorunluluktur.

6. Sonuç

Tarih boyunca en güçlü orduları yalnızca bir hedefe kenetlenmiş uluslar bir oluştururlar –ki bu uluslar tek milletten oluşmaz birçok milletin oluşturduğu kuvvetli bir ideoloji etrafında bir araya gelip, kenetlenen milletler topluluğudur. Bu nedenle bir Avrupa ulusu ya da bir “Avrupa kimliği” olmadıkça bir Avrupa ordusunun olamayacağı imkansızdır. AB içinde entegrasyon olmadan Avrupa savunmasını inşa edebileceklerine inanan herkesi korkutmaktadır. Çünkü entegrasyon olmadan güçlü bir ulus ortaya çıkarılamaz, güçlü bir oluş olmadan da güçlü bir ordu çıkması beklenmez. Oluşturulabilecek bir ordu, sadece ortak bir ordu olmasından ibaret olacaktır ve bu ordunun gücü ve etkisi her zaman tartışmaya açık olacaktır.

Hala ulusal olma varlığını koruyan Avrupa orduları, geçmişte olduğu gibi günümüzde de büyüklükleriyle doğru orantılıdır. Fakat günümüzde büyüklükleri gibi donanım olarak da özdeş kaynaklara sahip olan ulus devletlerin, olası bir savaş alanında karşı karşıya geldiklerinde savaşı hangi ordunun kazanacağını sahada askerlerin sayısal çoğunluğu değil, ordunun askeri donanımı ve donanımı yapan ulusal askeri endüstrisinin yetkinliği ile birlikte o ülkenin ekonomik gücü belirleyecektir. Askeri sayısal gücü, ordunun savaş kabiliyeti ve manevra kabiliyeti ile birlikte askeri teçhizat ve donanımı yapma endüstrisinin gücü Napoleon Bonaparte, Joseph Joffre ve Erwin Rommel için yeterli olmuş olabilir. O zamanlar Avrupa'nın askeri gücü, birlikleri toplama, donatma ve manevra yapma yeteneğine sahipti. Fakat bugünkü durum kökten değişmiş durumdadır. Halihazırda Avrupa Birliği bunu yapacak siyasi iradeye sahip olsa bile, -ki bu hiçbir şekilde geçerli değildir, Avrupa devletleri artık kara, deniz, hava ve siber uzay olmak üzere beş savaş alanında kendi başlarına hareket kabiliyetlerini yüzde yüz bir araya getirmeleri imkansızdır.

Bunun ilk nedeni, kritik askeri kapasitenin ve onları etkili kılan teknolojilerin artık Avrupa devletlerinin erişiminin ötesinde olmasıyla ilgilidir. Çünkü bugün askeri teçhizat üretme noktasını artık birçok devlet vardır ve bu alandaki teknoloji gelişmeler her gün kendini yenilemektedir. Askeri teçhizat alanında silahlar ne kadar sofistike olursa, onları üretmek için de gerekli olan araştırma ve geliştirme maliyetleri o kadar yüksek olacaktır. Uzun üretim serilerinde tekrarlanmayan bu üretim maliyetleri amorti edebilmek için sadece üç seçenek vardır; ilk olarak geniş bir ulusal pazara sahip olmak, daha sonrasında işbirliği yoluyla eşdeğerini üretebilmek ve son olarak da çok fazla ihracat gerçekleştirmektir. Az sayıda yüksek düzeyde gelişmiş ekipman üretmenin aşırı derecede pahalı olduğu tartışılmaz bir ekonomik gerçektir. Sadece seri üretim ekipmanları ekonomik hale getirir. Avrupalı liderlerin Amerikan askeri teçhizatı satın aldıklarında Avrupa endüstrisini iki kez cezalandırmış olurlar: birincisi, kendi teçhizatlarını satın almayarak devletlerine ekonomik yükü artırırlar ve sonra ikincisi askeri endüstriyel alandaki teknolojilerini yenileme ve üretme kabiliyetlerinin aşınması yoluyla nihai başarısızlığa kendileri mahkûm ederler. Eninde sonunda, tüm Avrupalı devletler kaybetmiş olacaktır. Çünkü artık rekabet olmadığından, Amerikan askeri endüstrisi bir tekel durumunda olacak ve fiyatları kendi belirleyebilecektir.

Daha yüksek maliyetler, daha az kaynak, kendi donanımını üretmeme eğilimi yayılmaya devam etmektedir. Bu üç uzun vadeli sebep, Avrupa uluslarının 21. yüzyılda kendi başlarına ve etkili bir şekilde kendilerini savunma konusundaki acizliklerini ortaya koymaktadır. 2014 Kırım İlhakından bu yana özellikle artan Rus tehditlerine karşın, Avrupa ülkelerinin yaptığı şey, zayıf devletlerin yaptığı gibi yaparak kendinden büyük bir gücün himayesinin altına girmek oldu. Bu durum ve bakış açısı, NATO'nun bir ittifak olmaktan çıkıp bölge devletleri için Rus tehdidine karşı bir himayeci olarak görülmesidir.

Çatışma uzadıkça ve Rusların askeri ilerleme kaydedememesi, muhtemelen onları daha da acımasız taktiklere başvurarak daha da ayırıcı gözetmeden saldırmaya yönlendirecektir. Bu tırmanış muhtemelen bazı Avrupalı liderlerin ve vatandaşların Ukrayna'ya daha fazla askeri yardım çağrısı yapmasına yol açacaktır. Şimdiye kadar, Ukrayna'ya verilen destek Avrupa devletleri için nispeten risksiz görünüyordu. Fakat Putin Avrupa'nın Ukrayna'ya askeri yardımını azaltmak için elinden geleni yapacaktır. Nitekim Rusya, Ukrayna'ya gelen Batılı askeri malzemeleri vurmakla tehdit etti. Polonya sınırına yaklaşık 20 kilometre uzaklıktaki, NATO'nun Ukrayna kuvvetleriyle eğitim aldığı, ABD ve Kanadalı eğitimcilerin yakın zamana kadar konuşlandığı Yavoriv'deki askeri eğitim tesisine yapılan saldırı Rusya'nın Avrupa'ya ve NATO'ya açık bir uyarıydı. Avrupa Birliği'nin, Rusya ile doğrudan bir çatışma korkusu, bazı üye ülkelerdeki hükümetleri Ukrayna'ya daha fazla askeri desteğe karşı olabilirler. Fakat Putin'in Ukrayna'yı boyunduruğu altına almayı başarması halinde, onun ölüm listesinde bir sonraki sırada yer alacağından endişelenen diğerler Avrupalı devletler, Batı'nın Ukrayna'ya askeri yardımını artırmak isteyecektir.

Rusya'nın Ukrayna'ya 2014-2015 Kırım müdahalesinden sonraki Minsk anlaşmalarında olduğu gibi, Putin ateşkesi sadece savaşta bir duraklama ve ders alma, yeniden gruplaşma ve yeniden saldırma fırsatı olarak görecektir. Avrupalılar bu nedenle askeri yeteneklerini geliştirme çabalarını ikiye katlamak zorundadır. Rusya, AB üyesi olsun ya da olmasın komşularının güvenliğini tehdit etme olasılığı olan bir devlettir.

Rus askeri saldırısı Ukrayna'da devam ederken, çatışma AB güvenliği ve savunması için bir dönüm noktası olmuştur. Bu Avrupa devletleri için Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan ve 1990'lardaki korkunç şiddet içeren ve çok sayıda ölüme yol açan Yugoslav Savaşlarından bu yana yaşadığı en zor dönem olarak yerini alacaktır. Avrupalılar artık bir kıtada savaşın yeniden mümkün olabileceğinin farkındalar. Rusya – Ukrayna çatışması şimdiden AB'nin Soğuk Savaş sonrası Avrupa güvenlik düzenini savunmaya hazır olup olmadığını test ediyor. Bu zor dönemde Avrupa Birliğinde görünen durum, Avrupa hükümetlerinin bölünmüş ve belirsizliği koruyan siyasi tutumları ile zayıf askeri yanları ile olası bir kıta savaşına hazır olmadıklarıdır. Ayrıca, yaşanan bu süreçte ortak bir Avrupa ordusunu oluşturmanın çok zor olduğunu ortaya çıkmıştır. Yine de, çatışma, AB'nin güvenlik ve savunma tartışmasını yeniden canlandırarak ve Avrupalıları yumuşak gücün şekillendirdiği bir güvenlik düzeninden, sert bir gücün şekillendirdiği sert bir reel politikanın dikte ettiği bir güvenlik düzenine geçmeye zorlayacak bir faktör olabilir. Ukrayna konusunda Avrupa'nın ortak tutumuna varmanın anahtarı, AB üye ülkeleri arasındaki koordinasyon ve tüm liderlerin ekonomik ve siyasi alanlarda daha sert yaptırımlar konusunda mutabakata varmasıdır.

Savaş, yalnızca hükümetlerin savunma bütçelerini yeniden değerlendirmeleri için değil, aynı zamanda Avrupalılar üzerindeki, otuz yıldan fazla süren barıştan sonra savaşın artık bir Avrupa gerçeği olmadığına dair uzun süredir devam eden düşüncelerini yeniden değerlendirmelerine neden olacaktır. Bu, muhtemelen Avrupa Savunma Fonu gibi AB savunma kabiliyeti geliştirme girişimlerini daha Avrupalı devletler tarafından daha da çekici hale getirecektir. Ancak en önemlisi, Rusya – Ukrayna çatışmaları Avrupa'da toplu savunmadan sorumlu ana siyasi-askeri ittifak olarak ortak bir Avrupa ordusunun aksine NATO etrafında yeniden gruplaşmayı doğurmaktadır.

Kaynakça

- Akçay, E. Y., Argun, Ç. ve Akman, E. (2016). Ab'nin Tarihsel Gelişimi Ve Ortak Dış Ve Güvenlik Politikası. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 3 (4) , 117-13. Erişim: 17.05.2022, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/vizyoner/issue/23017/246133>
- Avrupa Birliği Başkanlığı. (2011). 22 Haziran 1993 Avrupa Birliği Konseyi Kopenhag Zirvesi Sonuç Bildirgesi. T.C. Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı, 08.02.2011. Erişim: 02.05.2022, <https://www.ab.gov.tr/302.html>
- Barbière, C. (2017). "France joins Commission in backing European Defence Union". Euractiv. Retrieved 24 April 2022. <https://www.euractiv.com/section/politics/news/france-joins-commission-in-backing-europe-defence-union/>
- Basov, F. (2019). "Is Europe ready for its own army?". Valdai Discussion Club. Erişim: 01.05.2022, <https://valdaiclub.com/a/highlights/is-europe-ready-to-form-its-own-army/>
- Bassett, R. (2015). A European Army: Delusion or Necessity?. Federal Trust for Education and Research, London
- BBC. (2015). "Jean-Claude Juncker, bir Avrupa ordusuna ihtiyacımız olduğunu söylüyor", BBC News. 9 Mart 2015, Londra. Erişim: 01.05.2022 <https://www.bbc.com/news/world-europe-31796337>
- Bilquin, B. And Immenkamp, B., (2022). Russia's war on Ukraine: The EU's financing of military assistance to Ukraine. European Parliament, European Parliamentary Research Service, 30 March 2022. Accessed: 04.05.2022, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729301/EPRS_ATA_\(2022\)729301_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729301/EPRS_ATA_(2022)729301_EN.pdf)
- Bond, I., Cornago, E., Mortera-Martinez, C. and Scazzieri L., (2022). Russia's war on Ukraine: There is worse to come (for the West as well). Centre For European Reform, 17 March 2022. Accessed: 07.05.2022, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı savaşı: Gelecek daha kötüsü var (Batı için de) | Avrupa Reform Merkezi (cer.eu)
- Bono, G. (2002). 'European Security and Defence Policy: Theoretical Approaches, the Nice Summit and Hot Issues'. Pp.1-52 <https://bits.de/CESD-PA/esdp02.pdf>
- Brussels Treaty (1948a) Brussels Treaty: Economic, Social, Cultural Collaboration and Collective Self-Defence, Brussels, 17 March 1948.
- Brooks, T. (2018). "A 'European' army? eminently defensible but not probable for a long time to come". New Atlanticist newsletter. Atlantic Council. Erişim: 17.04.2022. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/a-european-army-eminently-defensible-but-not-probable-for-a-long-time-to-come/>
- Brussels Treaty (1948b) Article 5 of the Brussels Treaty, in accordance with the Article 51 from the UN Charter. 17 March 1948.
- Cicioğlu, F. & Kalkan, D. (2019). De Gaulle'den Frexit Tartışmalarına: Fransa Avrupa Birliği'nin Neresinde? . Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, 21 (1) , 1-38 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilgisosyal/issue/47169/568203>

- Council of the European Union, (2003). "Missions and operations of the European Union". Europa Web, Updated: 06.08.2021. https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#11927
- Council of European Union, (2009). "EU battlegroups", Common Security And Defence Policy. Europa Web, Updated: April 2013. https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/esdp/91624.pdf
- Cologne European Council. (1999). Annex III: Declaration Of The European Council And Presidency Report On Strengthening The European Common Policy On Security And Defence, Conclusions Of The Presidency. 3 and 4 June 1999, COLOGNE. https://www.europarl.europa.eu/summits/kol2_en.htm#an3
- Euractiv, (2015). "Juncker: NATO yeterli değil, AB'nin bir orduya ihtiyacı var", Euractiv. 9 Mart 2015, Euractiv.com. Erişim: 27.04.2022, <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/juncker-nato-is-not-enough-eu-needs-an-army/>
- Eurobarometer, (2022). Standard Eurobarometer 96 - Winter 2021-2022, Politics and the European Union Society, Culture and Demography, Economy, Finance, Budget and Taxation, Health and Food Safety, Digital Society and Technology. European Commission, April 2022. Accessed: 26.04.2022, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2553>
- Eurobarometer Poll, (2017). Designing Europe's Future: Politics and the European Union, Economy, Finance, Budget and Taxation. European Commission, June 2017. Accessed: 26.04.2022, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2173>
- European Union. (2022a). History of the EU: History of the European Union 1945-59: Schuman declaration May 1950. Accessed: 06.05.2022, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_en
- European Union. (2022b). History of the EU: History of the European Union 1945-59. Accessed: 06.05.2022, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59_en
- European Union. (2022c). History of the EU: History of the European Union 1980-89. Accessed: 06.05.2022, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1980-89_en
- European Union. (2022d). History of the EU: History of the European Union 1990-99. Accessed: 06.05.2022, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1990-99_en
- European Union. (2022e). History of the EU: History of the European Union 2000-09. Accessed: 06.05.2022 https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/2000-09_en
- European Union. (2022f). History of the EU: History of the European Union 2010-19. Accessed: 06.05.2022 https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/2010-19_en
- Flora, A. (2015). "İngiltere ve Orta Avrupa, Juncker'in Avrupa ordusuna kaşlarını çattı", Euractiv. 25 Mart 2015, Euractiv.com. Erişim: 27.04.2022, <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/uk-central-europe-frown-at-juncker-s-european-army/>
- Fyodor, B. (2019). Is Europe ready for its own army?. World Economic Forum, Retrieved 26 April 2022. <https://www.weforum.org/agenda/2019/09/is-europe-ready-for-its-own-army/>
- Gabriel, S. (2011). 21. Yüzyıl için Güvenlik Politikası Konferansı. Helmut Schmidt Üniversitesi, Bundeswehr, Hamburg. 12 Temmuz 2011. <https://oetzoguz.de/sigmar-gabriel-zu-gast-in-hamburg-rede-zur-sicherheitspolitik/>
- Gnesotto, N. (2004). European Union Security and Defence Policy : Results and Prospects, Institute for Security Studies. Edited By Nicole Gnesotto, Pp.11-33. <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/5esdpen.pdf>
- Ham, P. V. (2000). 'Europe's New Defence Ambitions: Implications for NATO, the US and Russia', Marshall European Center for Security Studies. The Marshall Center Papers, No:1 https://books.google.kg/books?hl=tr&lr=&id=e13wuJeB6hAC&oi=fnd&pg=PA1&dq=%22Europe%E2%80%99s%2BNew%2BDefense%2BAmbitions:%2BImplications%2Bfor%2BNATO,%2Bthe%2BU.S.%2Band%2BRussia%22+Van+Ham&ots=7WgLR3MsCQ&sig=fRa8zfq2tsHyjMvozXG-Mj4QHZI&redir_esc=y#v=onepage&q=%22Europe%E2%80%99s%2BNew%2BDefense%2BAmbitions%3A%2BImplications%2Bfor%2BNATO%2C%2Bthe%2BU.S.%2Band%2BRussia%22%20Van%20Ham&f=false

- HELSINKI EUROPEAN COUNCIL. (1999). II. Common European Policy On Security And Defence, Conclusions Of The Presidency. 10 and 11 December 1999, HELSINKI. https://www.europarl.europa.eu/summits/hel1_en.htm#b
- Holmes, M. (2001). William Hague's European Policy (2000). In: European Integration. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9780230510753_4
- Katrin, B. (2019). "A European Army? The Germans and Dutch Take a Small Step". The New York Times. Erişim: 15.04.2022, <https://www.nytimes.com/2019/02/20/world/europe/germany-defense-spending-european-army.html>
- Laursen, F. (1997). "The EU 'neutrals,' the CFSP and defence policy". Fifth Biennial International Conference, Washington, USA. http://aei.pitt.edu/2657/1/002557_1.pdf
- Maastricht Treaty, (1992). Title V, Article J.4 paragraph 2 of the Maastricht Treaty. Erişim: 02.05.2022, https://www.cvce.eu/content/publication/1997/10/13/5a6bfc79-757f-4d53-9379-ad23cc2cc911/publishable_en.pdf
- Matthiessen, M. (2013). The EU's comprehensive approach towards security: the Lisbon Treaty and "smart power", EU Centre Singapore Policy Brief. <http://aei.pitt.edu/47405/1/PB06-Issue6-May13.pdf>
- Mauro, F. and Jehin, O., (2019). A European Army To Do What? . IRIS: Europe, Strategy, Security Programme. Analysis 2, April 2019. Accessed:03.05.2022, [ProgEurope-MAURO-JEHIN-2-ENG-EU-army-2019.pdf](http://iris-france.org/ProgEurope-MAURO-JEHIN-2-ENG-EU-army-2019.pdf) (iris-france.org)
- Millar, F. (2000). NATO, İngiliz savunmasının "temel taşı olmaya devam ediyor", Irishtimes. 21 Kasım 2000, Londra. Erişim: 27.04.2022 <https://www.irishtimes.com/news/nato-remains-cornerstone-of-british-defence-1.1116848>
- Moller, B. (2005). 'The EU as a Security Actor: Security by Being and Security by Doing', Danish Institute for International Studies, Copenhagen, 2005. Erişim: 02.05.2022, https://pure.diiis.dk/ws/files/74489/diisreport_2005_12.pdf
- NATO (2020) "NATO Üye Devletler". Düzenleme Tarihi: 31 Ağustos 2020. https://www.nato.int/cps/en/natolive/nato_countries.htm
- Nice European Council. (2000) III. Common European Security And Defence Policy, Conclusions Of The Presidency. 7 and 10 December 2000, NICE. https://www.europarl.europa.eu/summits/nice1_en.htm#III
- Noll, A. (2018). Changing Europe revives interest in an EU military. Deutsche Welle, 15.02.2018. Accessed: 08.05.2022, <https://www.dw.com/en/changing-europe-revives-interest-in-an-eu-military/a-42555374>
- Oğuz, O. (1966). Avrupa Serbest Ticaret Birliği . Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi, 2 (1) , 1-13 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eitiad/issue/48328/611845>
- Pastor-Castro, R. (2006). The Quai d'Orsay and the European Defence Community Crisis of 1954. History, 91 (3 (303)), 386–400. <http://www.jstor.org/stable/24427965>
- Petersberg Declaration. (1992). Council of Ministers. West European Union, Bonn, 19 June 1992.
- R. G. H. (1949). Western Union: Political Origins, The World Today, 5 (4), 170–183. <http://www.jstor.org/stable/40392221>
- Robinson, D ve Shotter, J. (2015). "Jean-Claude Juncker, AB ordusunun kurulması çağrısında bulundu", Financial Times. 8 Mart 2015, Brüksel. Erişim: 22.04.2022 <https://www.ft.com/content/1141286a-c588-11e4-bd6b-00144feab7de>
- Sparrow, A. (2015). "Jean-Claude Juncker AB ordusunu istiyor" , The Guardian. 8 Mart 2015, New York. Erişim: 24.04.2022 <https://www.theguardian.com/world/2015/mar/08/jean-claude-juncker-calls-for-eu-army-european-commission-military>
- Treaty of Amsterdam. (1997). Article J.7 of the Treaty of Amsterdam, OJ C 340, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11997D/TXT&from=LT>
- WEU, (2010). Statement by the Presidency of the WEU Permanent Council on the termination of the Brussels Treaty, CVCE. Brussels, 31 March 2010. Erişim: 18.04.2022, https://www.cvce.eu/content/publication/2010/4/1/1ed29c90-5d6c-49f5-9886-48acc17dfbb/publishable_en.pdf

Wilkinson, P. (2007). *International Relations: A Very Short Introduction*, Oxford.
<https://doi.org/10.1093/actrade/9780192801579.003.0001>

Whitman, R.G. (1999). *Amsterdam's Unfinished Business ? The Blair Government's Initiative and the Future of the Western European Union*. Institute for Security Studies, Western European Union. Occasional Papers, No:7, Paris. <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/occ007.pdf>